

Tema 5 Begyndelse og urhistorie

Du skal tilegne dig en grundlæggende viden om urhistorien i Bibelen. Det er jødedommens og kristendommens forståelse af Gud som alle tings skaber i verden og af menneskelivet med det gode og det onde. Urhistorien er de første 11 kapitler af Bibelen. Du skal kunne forklare, hvad beretningerne og fortællingerne (myterne) handler om, og du skal kunne skelne mellem, hvad i myterne, som fortsat er aktuelt, og hvad der er et forældet verdensbillede. Og så skal du kunne sige noget om, hvad urhistorien mener om det gode og det onde.

Begreber

Urhistorien er en religiøs forståelse af virkeligheden og især af begyndelsen. Det er ikke historieskrivning, men tilværelses-skrivning. Det er fortællinger, som du kan forstå din tilværelse som menneske igennem. Det er ikke eventyr om en opdigtet verden. Det er beskrivelser og fortællinger om lige præcis den verden, som du netop nu både ser og føler, - både den skønne og gode verden, - og den onde og lidelsesfulde verden. Hvordan er den blevet til, og hvordan kan mennesket leve i den sammen med andre?

Myter

De enkelte beretninger og fortællinger kaldes ofte for *myter*. Det er et ret irriterende ord, fordi det i daglig tale simpelthen betyder "en gammel løgn". Men i religionsfaget betyder myte noget andet. Det med det gamle og løgnagtige er ikke helt forkert, for der nemlig noget ved myterne, som ikke længere er sandt nok, og det er verdensbilledet. Det er det, som vi kalder *naturvidenskab*. Her er myterne selvfølgelig blevet gammeldags, men de er netop slet ikke løgnagtige, men lige modsatsk aldeles sande.

Tænk på Solen og Månen. Er de lige store? Nej, siger du hurtigt, men så brug lige øjnene og se, at de da er præcist lige store, og sådan beskriver myterne verden, nemlig præcis som vi altid har set verden med *øjnene*. Naturvidenskaben lærer os bare "at se bort fra" (= at abstrahere). Naturvidenskab er at beskrive verden med hjernen og ikke kun med øjnene. Myterne er enkle og umiddelbart sande, men så heller ikke mere, for de er jo skrevet før nogen kikkert og noget mikroskop.

Myterne beskriver ingen eventyrverden, men *den samme verden* som du lever i i dag. Derfor er myterne stadig helt aktuelle, når de i deres fortællingerne taler om Gud, ondt og godt og meningen med livet.

Fra ét til to sprog

Ikke så længe efter at jøderne nyskrev deres myter (efter eksilet i Babylon) begyndte de gamle grækere at skrive om verden i et *naturvidenskabeligt* sprog. Fra da af har vi haft to slags sprog: 1) **Det religiøse sprog**, som bruger det umiddelbare hverdagsprog, som passer til verden, som øjnene ser verden (fx at i østen stiger solen op). Og 2) **det naturvidenskabelige sprog**, som bruger matematikken og tallene og forklarer den fysiske verdens naturlove. Det er et abstrakt sprog.

Det religiøse sprog dur ikke til naturlove, og det naturvidenskabelige sprog dur ikke til Gud, ondt og godt og religion, og til at udtrykke meningen med livet. Det dur heller ikke til poesi og kunst. - Verden skal ses med to øjne og beskrives med to sprog!

Spørgsmål og svar til tilværelsen

Myterne **svarer** på de grundlæggende **spørgsmål** til livet. Hvad er det for nogle spørgsmål, som urhistorien svarer på?

Tekst/svar

Spørgsmålet, som teksten svarer på

Verdens skabelse
Adam og Eva
Syndefaldet

Hvordan er alt i verden blevet til?
Hvad vil det sige at være et menneske?
Hvorfor skal mennesket dø?
Hvor kommer skammen fra?
Hvordan kan vi leve sammen?
Hvorfor stopper Gud ikke det onde?
Hvordan kan Gud begrænse det onde?

Se tema 1

Tekster - billeder

Teksterne lægger op til side 3: Synet på godt og ondt i urhistorien

1. Mosebog kap. 1 **Skabelsesberetningen**

v3 Gud sagde: »Der skal være lys!« Og der blev lys. **v4** Gud så, at lyset var godt, og Gud skilte lyset fra mørket. **v5** Gud kaldte lyset dag, og mørket kaldte han nat. Så blev det aften, og det blev morgen, første dag.

v30 Til alle de vilde dyr og til alle himlens fugle, ja, til alt levende, der rører sig på jorden, giver jeg alle grønne planter som føde.« Og det skete. **v31** Gud så alt, hvad han havde skabt, og han så, hvor godt det var. Så blev det aften, og det blev morgen, den sjette dag.

1. Mosebog kap. 2 **Paradiset, Adam og Eva**

v8 Gud Herren plantede en have i Eden ude mod øst, og der satte han det menneske, han havde formet. **v9** Gud Herren lod alle slags træer, der var dejlige at se på og gode at spise af, vokse frem af jorden, også livets træ midt i haven og træet til kundskab om godt og ondt.

1. Mosebog kap. 3 **Syndefaldet, Adam og Eva**

v4 Men slangen sagde til kvinden: »Vist skal I ikke dø! **v5** Men Gud ved, at den dag I spiser af den, bliver jeres øjne åbnet, så I bliver som Gud og kan kende godt og ondt.« **v6** Kvinden så, at træet var godt at spise af og tiltrækkende at se på, og at det også var godt at få indsigt af, og hun tog af frugten og spiste. Hun gav den også til sin mand, der var hos hende, og han spiste. **v7** Da åbnedes deres øjne, og de opdagede, at de var nøgne. Derfor syede de figenblade sammen og bandt dem om livet.

v22 Og Gud Herren sagde: »Nu er mennesket blevet som en af os og kan kende godt og ondt. Bare det nu ikke rækker hånden ud og også tager af livets træ og spiser og lever evigt!«

1. Mosebog kap. 4 **Kain og Abel**

v6 Herren sagde til Kain: »Hvorfor er du vred, og hvorfor går du med sænket hoved? **v7** Hvis du gør det gode, kan du se frit op, men hvis du ikke gør det gode, lurer synden ved døren. Den vil begære dig, men du skal herske over den.«

v8 Siden talte Kain til sin bror Abel, og da de en dag var ude i det fri, overfaldt Kain sin bror Abel og slog ham ihjel.

v9 Da spurgte Herren Kain: »Hvor er din bror Abel?« Kain svarede: »Det ved jeg ikke. Skal jeg vogte min bror?«

1. Mosebog kap. 6-10 **Vandfloden**

v5 Herren så, at menneskenes ondskab var stor på jorden, og at alt, hvad de ville og planlagde dagen lang, kun var ondt.

v6 Da fortrød Herren, at han havde skabt menneskene på jorden. Han var bedrøvet **v7** og sagde: »Menneskene, som jeg skabte, vil jeg udslutte fra jordens overflade, både mennesker, kvæg, krybdyr og himlens fugle, for jeg fortryder, at jeg skabte dem.«

v11 Jeg opretter min pagt med jer: Aldrig mere skal alt levende udryddes af vandfloden. En vandflod skal aldrig mere ødelægge jorden.«

1. Mosebog kap. 11 **Babelstårnet**

v4 Så sagde de: »Lad os bygge en by med et tårn, som når op til himlen, og skabe os et navn, for at vi ikke skal blive spredt ud over hele jorden.« **v5** Herren steg ned for at se byen og tårnet, som menneskene byggede. **v6** Så sagde Herren: »Se, de er ét folk med samme sprog. Når de begynder at handle sådan, vil intet af det, de planlægger, være umuligt for dem. **v7** Lad os stige derved og forvirre deres sprog, så de ikke forstår hinanden.«

Michelangelo: Syndefaldet. Det sixtinske Kapel

Oversigt over synet på godt og ondt i urhistorien

Den nemmeste måde at forklare det gode og det onde i verden på er at sige, at det gode skyldes en *god* gud og det onde skyldes en *ond* gud.

I de gamle religioner (hinduisme, nordisk religion, græsk religion, romersk religion, keltisk religion mv.) er der mange guder, og både guder for både det gode og det onde. I den gamle persiske religion (Zarathustrianisme) er der netop to guder, en ond og en god. I den babyloniske religion, hvor den jødiske elite var tvunget til at leve i eksil i en kortere periode efter 586 fvt. kæmpede guden Marduk imod ødelæggerguden Tiamat.

Jøderne nyskrev efter hjemkomsten fra Babylon deres egne myter og fortællinger, og deres religiøse syn er tindrende klart: Der er kun én Gud. Og Gud er god. De gamle jøder skulle nu forklare om deres syn på godt og ondt. Hvordan var det muligt at forklare det onde uden at tale om en ond gud? Og hvordan bliver det onde til, når Gud kun er god? Prøv at forstå jødernes logik og følg tankeudviklingen af godt og ondt gennem fortællingerne.

- Kap 1 *Skabelsesberetningen*. **Alt bliver til. Alt det skabte er godt.** Særligt lyset, vandet og havet, Solen og Månen, planter og frugter. Alt vrirler af liv.
- Kap 2 *Paradiset*. **Mennesket får den bedste have** og mennesket får hinanden som mand og kvinde. Mulighederne for alt det gode ligger åbent og klar. MEN ...
- Kap 3 *Syndefaldet*. To særlige sandheder (i skikkelse af to træer) kendetegner menneskets livsvilkår. 1) Mennesket kommer til at **kende godt og ondt** ved selv at gøre ondt og **misbruge sin frihed** til ulydighed imod Guds vilje. 2) Når mennesket vil gøre ondt vil Gud (selvfølgelig) ikke tillade mennesket at leve altid (for så får det ondskaben ingen ende). **Døden er en nødvendighed for at stoppe det onde.** Skylden er menneskets egen.
- Kap 4 *Kain og Abel*. Det onde bliver et problem, **så snart mennesket bliver til flere** og derfor skal dele livet med andre. Misundelsen mærkes. Kain skal herske over synden (det onde) selv om den lurer på ham. Det lykkes bare ikke. Skylden er Kains egen.
- Kap 6-9 *Vandfloden*. Når mennesket bliver rigtigt mange bliver **ondskaben uoverskuelig** stor. Gud må gribe ind (det forventer vi jo af ham). At stoppe ondskaben medfører død over mennesket. Det er én måde, som Gud kunne løse det onde på, men så måtte Gud jo **gøre en ende på det hele med jævne mellemrum**. Det er konsekvensen af at kræve, at Gud skal stoppe det onde. Beretningen slutter med, at det vil Gud ikke gøre igen og igen. Det skal regnbuen minde mennesket om. Beretningen om vandfloden efterlader et uløst problem: Hvordan stopper eller begrænser man så det onde i at vokse helt uoverskueligt? Det svarer kap. 11 på.
- Kap 11 *Babelstårnet*. Menneskets kræfter og muligheder er enorme. Også for at gøre ondt. Løsningen i teksten er at besværliggøre, at alle kan være samme sted ved at hindre, at de kan **forstå hinanden**, og derfor vil menneskene i stedet for sprede sig ud over hele Jorden. Det onde stopper ikke, men **begrænses**.

- Bemærk** - Mennesket ligner Gud, fordi det kender både ondt og godt.
- Gud har kun skabt det gode. Mennesket er skyld i det onde ved at misbruge sin frihed og mulighed. Det er synden og begæret, som altid lurer og frister.
- Se Tema 2** - Det onde og det gode forstås ligesom lys og mørke. Mørke er ikke skabt, men består i at lyset forsvinder eller pustes ud. Ligesom heller ikke kulde er skabt, men består i fravær af varme. Man kan ikke "skrue op" for kulden, kun fjerne eller tilsætte varme.
- Jøderne frikender Gud for skylden for det onde. De svarer *ikke* her på spørgsmålet om lidelse, sygdom, naturkatastrofer mv. Det kan du læse om i Jobs Bog, hvis tema er lidelsen og Gud. Se Peter Madsens tegneserie.

Perspektivering

Emne	Livsfilosofi og etik 1-4	Bibelske Fortællinger 5-8	Kristendommens udtryk 9-12	Ikke kristne Religioner 13-16
I	Hvad vil det sige, at være et menneske? (menneskesyn)	Begyndelse og urhistorie (skabelse og syndefald)	Bibelen, historie og forkyndelse	Buddhisme og hinduisme
II	Hvad er det gode liv? (lidelse, det onde og etik)	Lignelser og Guds rige (fornyelse, håb)	Kirkehistorien og dens personer (kronologi, reformationen)	Islam
III	Tro og Viden (religion og naturvidenskab) Hvad er en myte? To sprog.	Mirakler og påske (tilgivelse, frelse)	Kirker og ritualer	Ateisme, humanisme og sekularisering (religionskritik)
IV	Gud – guder (sandhed og religion)	Evangelierne Jesus-fortælling (næstekærlighed og discipelskab)	Trosbekendelser og kunst (tro, håb, kærl.)	Ikke-kristne begreber og -(ny) religiøsitet Religion og samfund

Links

Virtuel rundtur i Det sixtinske Kapel, hvor urhistorien er malet af Michelangelo på loftet.
http://www.vatican.va/various/cappelle/sistina_vr/index.html

Pensum

Urhistorien 1. Mosebog kap. 1-11, se Tema 1

Begrebsspil

Klip brikkerne ud og læg de grønne brikker der, hvor de passer til de gule fortællinger.

Kap 1	Skabelsesberetningen
Kap 2	Paradiset
Kap 3	Syndefaldet
Kap 4	Kain og Abel
Kap 6-10	Vandfloden
Kap 11	Babelstårnet

Det første brodermord	Gud fortrød sit skabelse af mennesket	Gud hvilede	Mand og kvinde er ét menneske
Gud begrænser det onde	To særlige træer	Adam og Eva	Arken
Han gik med sænket hoved	Misundelse	Vandet samler sig til havet	Gud stopper alt det onde
Du skal herske over det onde	Slangen	Mennesket er skabt i Guds billede	Regnbuen bliver et symbol
De fleste mennesker døde	Lyset er godt	Noa	Mennesket skjulte sig
Menneskene vil kun samle sig	Det skar Gud i hjertet	Solen lyser om dagen	Gud skaber alting godt
Træet til kundskab om godt og ondt	Månen lyser om natten	Mennesket skal ikke leve evigt	Menneskene blev talrige
Du kunne ikke forstå hinanden	De tænkte på ondt hele dagen	De skammede sig	De blev drevet ud